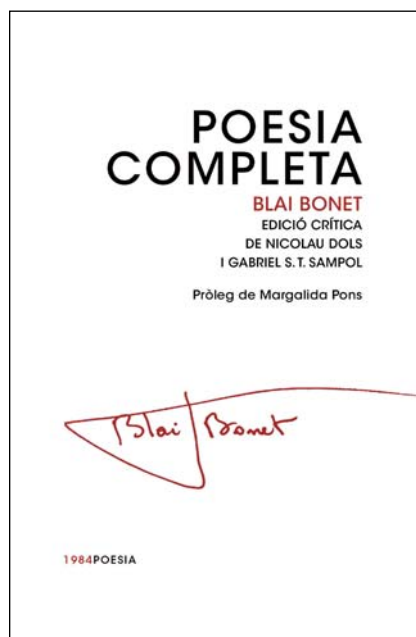

Els colors de l'arc

per Carles Cabrera

Poesia completa

Blai Bonet

Edició crítica de Nicolau Dols i

Gabriel de la S.T. Sampol.

Pròleg de Margalida Pons.

Edicions de 1984, Barcelona, 2014.

Amb la publicació de l'edició crítica de la *Poesia completa* de Blai Bonet (Santanyí, 1926 - Cala Figuera, 1997) es tanca a la fi el llarg serial que s'encetà a can 62 i al qual, sortosament, les Edicions de 1984 han posat punt. Un patracol de 1.374 planes que s'han distribuït els professors de la Universitat de les Illes Balears, Nicolau Dols i Gabriel de la S.T. Sampol, que n'han curat l'edició, i Margalida Pons, que en signa el preàmbul. S'hi reediten els dotze poemaris estampats en vida de l'autor –la majoria estaven exhaurits a hores d'ara–, els pròlegs de l'escriptor, dos aplecs pòstums (*Sonets* i *Al-*

bons de Virgili, albons de Biel March), les versions inèdites i esparses d'una trentena de poesies impreses i devers noranta de no publicades. A part, s'inclou un aparat crític de variants, que els compiladors consignen al final per tal de lliurar la pàgina «neta» d'entrebancs al lector corrent i remetre a les darreres l'especialitzat.

Margalida Pons desgrana una introducció de notable interès, valor literari contrastat i amb una dosi lírica remarcable, que blaiboneteja, en una paraula. Una escriptura fresca i original, de tu a tu. Però la prologuista es mostra refractària a analitzar la poètica de Blai Bonet a través d'una òptica cronològica, que resultaria inútil i fallida per excessivament reduccionista. En tot cas, proposa aprofitar-la i unir-la en un bucle, igualment condemnat d'antuvi per insuficient, amb una lectura en espiral –*El Jove* (1987), per exemple, que no al·ludeix a cap edat concreta, condensaria aquest esguard espiralat– i una mirada retrospectiva a partir de la recepció de l'escriptor que permetria englobar des dels pròlegs que li tributaren a la dècada dels cinquanta Bernat Vidal i Tomàs o Salvador Espriu fins al marcatge exercit encara en joves poetes d'avui dia com Jaume C. Pons Alorda o Pau Vadell.

Pons considera que la «prepoesia» del nostre autor, encara dins els paisatges de l'Escola Mallorquina, denota un cert canvi respecte als capparets del moviment. Aquesta etapa ara la podem capir millor gràcies a les composicions esparses, moltes procedents del parèntesi de 1944-1945, anteriors al seu debut amb *Quatre poemes de Setmana Santa* (1950). En

efecte, en les seves primeres composicions, també hi observem l'obsessió religiosa, endèmica del que s'ha anomenat l'Escola de Santanyí i agreujada en ell pel seu pas pel seminari. Amb els colors, un altre leitmotiv, tots dos es faran palesos als títols de les diverses obres.

Entre el coral i l'espiga (1952) inclou repetides imatges referides a l'aigua i a la costa, essent l'escriptor oriünd d'una vila del litoral mallorquí per on circula amb freqüència: Santanyí, Cala Llombards, Cala Figuera, el Caló d'en Boira... Malalt de tuberculosi, la mar constituïa l'única via d'escapament en una terra on raïa el dolor i la pretensió de fondre's amb l'aigua per poder fugir-ne esdevé una constant.

Bonet resultarà un poeta complex tant pel context literari que li escau (el postsimbolisme, el textualisme...) com pels models bigarrats de què s'amara (des dels trobadors i els barrocs castellans fins a Claude Péloquin, Jorge Guillén o Paul Valéry). *Cant espiritual* (1953) ens remet indefectiblement a una altra influència, la de Joan Maragall. Però el *Cant espiritual* blaibonetià, amb un erotisme proper al *Càntic dels càntics* bíblic, no té res a veure amb el de cap escriptor previ a ell, i àdhuc sobta que un text semblant fos permès en ple ofec de l'Espanya nacionalcatòlica.

Comèdia (1960) arriba havent-se assimilat els congressos de poesia de principi dels cinquanta, que reprenqueren el contacte entre les cultures catalana i espanyola. S'hi incideix en la mateixa idea del diàleg de *La pell de brau* (1960) d'Espriu. El to hi esdevé ara més prosaic, en sintonia amb el futur *L'Evangeli segons un de tants* (1967). En

Aquests quatre primers llibres foren aplegats sota el títol conjunt *El color* (1986), que recopila tota una primera etapa mallorquina de la lírica blaubonetiana. La crítica coincideix a assentar *L'Evangeli* com a creu de terme del segon període. L'autor ha deixat enrere Mallorca i viu a Barcelona. El títol és manllevat del film *L'Evangeli segons Mateu* (1964) de Pier Paolo Pasolini, en una cruïlla de ruptura de gèneres que certifiquen el mateix Pasolini, Marlon Brando, Pablo Picasso o Raimon. Poemes apòcrifs barregen l'evangeli «a ritme de twist» amb els temps moderns –per dir-ho amb Chaplin–, per exemple en «Els sants innocents», en què la matança d'Herodes s'incardina amb el gueto jueu de Varsòvia com una resposta més engatjada a l'època que li tocà de viure. D'aquí s'escola una tendència més (lirico)narrativa en què el vers es dilata per expressar-se més contundent i els encavalcaments es multipliquen a l'encalç d'aquesta mateixa funció.

Al pròleg d'*Els fets* (1974) torna a plantar cara al poeta compromès. Hi continuem topant versos força entenedors com els d'«Escola graduada» o els ja més descompostos d'«I love you núm. 2» amb d'altres que ja no segueixen aquest paradigma. Segons els especialistes, *Els fets* enfila l'etapa més *clusa* de la producció blaubonetiana i és considerat un llibre frontissa entre *L'Evangeli* i *Has vist, algun cop, Jordi Bonet, Ca N'Amat a l'ombra?* (1976).

La figura del mascle jove s'hi torna recurrent i esclata una lírica homosexual que continua a *Has vist* i que perdura en poemaris posteriors com *El Jove*, paral·lela als al·lotells que pul·lulen per la seva narrativa i el seu teatre. Hi trobem, a més, un avant-guardisme passat de rosca i incursions de la literatura popular en un vers màximament atomitzat. El paroxisme de l'abstrusitat s'assolirà a *Cant de l'arc* (1979) i sobretot a *El poder i la verdor* (1981) i *Teatre del gran verd* (1983), primera i segona meitat d'un sol poemari.

El poder i la verdor és un collage

amb elements de la rondallística, assajos de català medieval, receptaris de cuina, diàlegs i entrevistes que doten alguns moments de poderosa teatralitat –de vegades comicitat i tot– a càrrec d'un Blai Bonet juganer que sembla de tornada de tot i que treu els dos llibres al Campos de devora, al segell de l'amic i també poeta Damià Huguet. Això potser explica el desplegament d'un vocabulari subdialectalment desfermat –baldament no estrictament mallorquí–, que enriqueix l'estil alhora que en dificulta encara més la comprensió, sobretot, per bé que no exclusivament, per al lector de fora de l'illa.

Citàvem més amunt els poemes eròtics de caire homosexual d'*El Jove*, alteritat que podem concretar en un adolescent de cap a setze anys. El to recorda el de *L'encant dels pentenills* (1981) del suara esmentat Damià Huguet.

Nova York (1991) és un homenatge a un reguitzell de poetes que han conreat el cant a les urbs des del París de Baudelaire fins al Nova York de García Lorca, a qui sembla dedicar el títol. De fet, l'homosexual en torna a ser partícip des del jove tothora adolescent fins a l'home madur que hi manté tracte pagant. El radi d'acció comença essent la ciutat americana: les illes, els rius, els ponts, els gratacels, les avingudes... Però també retruny la denúncia de la violència i els clams a favor de la pacificació a propòsit de la Guerra del Vietnam. I, no obstant això, no tots els versos s'inspiren en la metròpoli nord-americana, sinó també en illes mediterrànies, de Grècia i Mallorca, perquè Nova York és en part una ciutat illenca i el conjunt adquireix un cert sentit arxipelàgic.

A partir d'aquí, amb els inèdits, comença la segona part del llibre, com un bis que reprèn alguns dels millors moments del volum. Les poesies van ordenades cronològicament des de les més antigues del 1942 fins a les darreres, sense datació. A partir d'un cert punt, la irrupció dels poemes es va espaiant més i més. Rellegint els inèdits que ja havia publicat prèviament, sobta al lector una certa

sensació de *déjà-vu*, i això que els compiladors només recullen versions prou diferents del mateix poema, que per a ells donen lloc a una composició distinta; contràriament, els canvis específics d'un mot, un vers o una estrofa sencera (o la supressió d'alguna) es consignen al final a l'aparat crític de variants. Els antòlegs, que han considerat llur feina conservadora i respectuosa amb els originals, també han reconegut que, fins al darrer moment, vacil·laren sobre la inclusió d'aquests esparsos al tom, si bé al final –crec que encertadament– decidiren d'adjuntar-los-hi per tal que això reforcés la totalitat d'aquesta edició, ara sí definitiva, de la poesia completa de Blai Bonet.